

15.00-15.45

Bir "Nörobiyolojik İktidar Kuramı"na Giriş Denemesi Niteliğinde Bazı Sorular

Ozan Erözden

Dr. Y.T.Ü. Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü

ÖZET

Bu tebliğde ortaya, yanıtları verilmeksizin atılacak sorular şu temel sorunun yörüngesinde toplanmaktadır: İnsanlığın sürü halinde yaşamaktan vazgeçerek toplumu oluşturmaya yönelmesi türün evrim sürecinde bir aşamayı mı oluşturmaktadır?

Siyaset felsefesinin temel sorusu insanın neden -en başından beri ya da belli bir aşamadan sonra- toplum halinde yaşadığıdır. Güncel paleoantropolojik veriler bize, homo sapiens'in atalarının mevcut primat sürülerine benzer topluluklar halinde yaşamış olduğunu gösterir. Bilim disiplinlerini birbirinden bağımsız "ünite"ler olarak düşünemeyeceğimize göre, güncel siyaset felsefesinin temel sorusu insanın neden sürüden topluma geçtiği olmaktadır. Bu çerçevede toplum, insanların içgüdüsel dürtülerini denetim altına alan kurallara meşru oldukları inancıyla boyun eğdikleri bir yaşam biçimini ifade etmektedir. Sürü halinin tanımına ise, bir önceki cümlenin tersten okunmasıyla varılır. Bu tebliğde, bu geçişin türün evrimiyle, yani var kalma mücadelesindeki başarısıyla doğrudan bir ilişkisi olup olmadığı ana sorusundan hareketle bazı sorular sorulacaktır.

Tebliğin ilk bölümü, daha sonra dile getirilecek sorulara temel oluşturması amacıyla, güncel siyaset kuramı bağlamında iktidar kavramının açıklanmasına özgülenmiştir. Bu çerçevede, ister basit (ilkel) ister karmaşık (modern) biçimde örgütlensin tüm toplum türlerine ortak bir iktidar tanımı verilecektir: İktidar, meşru olduğu inancıyla boyun eğilen kuralın üstünlüğüdür. Bu tanım bizi, bütün toplum türlerinde ortaklaşa gözlemlenebilen kuralların hangileri olduğunu araştırmaya götürür. Tarihte varolmuş ve/veya günümüzde varolan basit ya da karmaşık tüm toplum biçimleri arasında yapılacak bir gezintiden sonra bunların ikiye sınırlı

olduğu görülür: 1) Cinsel Kural (haram birleşme –ensest– yasağı) ve 2) Dinsel Kural (kutsal olan/kutsal olmayan ayırımına gösterilen saygı).

Evrım kuramı, bilindiği gibi, ancak içinde yaşadıkları ortama uyum sağlama başarısını gösteren türlerin var kalabildiklerini söyler. İnsan türünün, varlığını halen sürdürüyor olması olgusunun açıkça kanıtladığı üzere, bu mücadelede şimdiye kadar başarılı olduğu kuşkusuzdur. Tıpkı, insanın beyninin evriminin de bu başarıda bir payı olduğunun şüphe götürmemesi gibi... Bu çerçevede sorulacak ilk soru şudur: Söz konusu iki kuralın bütün toplumsal örgütlenme biçimlerinde istisnasız görülecek biçimde kurgulanması olgusu, insanın bir canlı türü olarak varlığını sürdürme mücadelesiyle bir bağlantılı olabilir mi? Ne var ki, böylesi bir soru, daha açık olabilmek için bazı yan sorularla desteklenmeye ihtiyaç duymaktadır.

Homo sapiens, bilindiği gibi, homo erektus'un ardıllarından biridir. İnsan türünün beyinsel evriminin çok erken bir aşamasında iki ayağı üzerinde kalkmış olması, evrim sürecinin sonraki aşamalarını da etkilemiş olmalıdır. Nitekim, homo sapiens türünde beynin sosyal davranışları büyük ölçüde belirleyen bölümü olan prefrontal korteks'in diğer memelilere, özellikle de primatlara nazaran neden daha gelişkin olduğunu evrim süreciyle açıklama gayretinde birçok çalışma mevcuttur. Bu noktada tebliğin ikinci sorusu şekillenmektedir: Homo erektus'un evreni, görme duyusu ağırlıklı olarak ve dolayısıyla üç boyutlu bir çerçeveden algılıyor olması homo erektus ardıllarında, diğer canlı türlerinden farklı olarak, bir zaman bilinci ve buna bağlı olarak da ölümlü olma bilinci doğurmuş mudur? Buna bağlı olarak sorulacak üçüncü soru, ölümlülük bilincinin insan türünün var kalma mücadelesinden çekilmesini gerektirecek derecede psikolojik bir yıkıntı yaratma potansiyelinin olup olmadığıdır. Eğer böyle bir bağlantı kurulabilirse, insan türünün evrim sürecinde başarılı olabilmek için bu engeli aşacak bir düzenek geliştirdiği önermesini benimsemek de kaçınılmaz olur.

Bütün insan toplumu türlerine özgü Cinsel Kural'ın ve Dinsel Kural'ın ortak noktasını süreklilik kavramı oluşturur. Cinsel Kural olmaksızın "soy"u, "aile"yi, "klan"ı düşünebilmek mümkün değildir. Dinsel Kural olmaksızın da, tüm değişim ve dönüşümlere rağmen aynı kalan, hiç değişmeyen bir "öz" kurgulanamaz. İşte bu noktada, tebliğin ana sorusunu bir başka formülasyonla sunmak yoluyla çember kapatılabilir: İnsanlık, sürü halinden topluma geçişi deyimleyen iki kurala türün varlığını tehdit eden ölümlülük bilincini süreklilik kavramını düşünmek yoluyla alt edebilmek için mi boyun eğmektedir?